

УДК 005.8:352.07:338.2

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2026-4\(56\)-589-600](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2026-4(56)-589-600)

Скоробогатов Олександр Володимирович аспірант Миколаївського національного аграрного університету, м. Миколаїв, <https://orcid.org/0009-0002-3842-9657>

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ БЕЗПЕКООРІЄНТОВАНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД, В УМОВАХ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Анотація. Сучасні трансформаційні процеси, зумовлені післявоєнним відновленням України, формують нові вимоги до управління територіальними громадами, де ключового значення набуває поєднання економічної ефективності та безпекової стійкості. В умовах підвищеної невизначеності, руйнування інфраструктури та зміни соціально-економічних параметрів розвитку виникає потреба у формуванні нової управлінської парадигми, що базується на принципах безпекоорієнтованості.

Метою дослідження є обґрунтування теоретико-методичних засад та розроблення практичних підходів до підвищення ефективності розвитку територіальних громад на основі інтеграції безпекових і управлінських компонентів. Методологічну основу дослідження становлять загальнонаукові та спеціальні методи пізнання, зокрема системний підхід, структурно-функціональний аналіз, узагальнення та порівняння. Застосування зазначених методів дозволило ідентифікувати ключові характеристики безпекоорієнтованого розвитку, визначити структуру механізмів забезпечення стійкості та обґрунтувати напрями вдосконалення управління територіальними громадами.

У результаті дослідження встановлено, що безпекоорієнтований розвиток територіальних громад є комплексною управлінською характеристикою, яка охоплює економічну, інфраструктурну, соціальну та інституційну складові. Доведено, що ефективність функціонування громад у післявоєнний період залежить від рівня інтеграції стратегічних, фінансово-економічних, інфраструктурних, інформаційно-аналітичних та партнерських механізмів. Обґрунтовано, що найбільший управлінський ефект досягається за умови їх комплексного застосування, що забезпечує підвищення адаптивності та зниження вразливості системи. Сформовано практичні рекомендації щодо вдосконалення системи управління, які передбачають впровадження ризик-орієнтованого планування, розвиток аналітичного забезпечення, модернізацію критичної інфраструктури та посилення міжсекторної взаємодії.

Отримані висновки свідчать про доцільність переходу від реактивної моделі управління до превентивної, орієнтованої на забезпечення стійкості та

довгострокового розвитку територіальних громад. Наукова новизна дослідження полягає в обґрунтуванні інтегрованого підходу до безпекоорієнтованого розвитку як системної характеристики управління. Практична цінність полягає у можливості застосування запропонованих підходів органами місцевого самоврядування при розробці стратегій відновлення та розвитку. Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробленням методик оцінювання рівня безпекоорієнтованого розвитку та їх адаптацією до різних типів територіальних громад.

Ключові слова: резильєнтність, місцеве управління, стійкість систем, відновлювальні процеси, інституційна взаємодія, кризове управління.

Skorobogatov Oleksandr Mykolayiv National Agrarian University postgraduate, Mykolaiiv, <https://orcid.org/0009-0002-3842-9657>

INCREASING THE EFFICIENCY OF SECURITY-ORIENTED DEVELOPMENT OF TERRITORIAL COMMUNITIES IN THE CONDITIONS OF POST-WAR RECONSTRUCTION

Abstract. Modern transformation processes, caused by the post-war restoration of Ukraine, form new requirements for the management of territorial communities, where the combination of economic efficiency and security sustainability becomes key. In conditions of increased uncertainty, destruction of infrastructure and changes in socio-economic parameters of development, there is a need to form a new management paradigm based on the principles of security orientation.

The purpose of the study is to substantiate the theoretical and methodological foundations and develop practical approaches to increasing the efficiency of the development of territorial communities based on the integration of security and management components. The methodological basis of the study is general scientific and special methods of cognition, in particular, a systemic approach, structural and functional analysis, generalization and comparison. The use of these methods allowed us to identify the key characteristics of security-oriented development, determine the structure of mechanisms for ensuring sustainability and substantiate the directions for improving the management of territorial communities.

As a result of the study, it was established that the security-oriented development of territorial communities is a complex management characteristic that covers economic, infrastructural, social and institutional components. It is proven that the effectiveness of the functioning of communities in the post-war period depends on the level of integration of strategic, financial and economic, infrastructural, information and analytical and partnership mechanisms. It is substantiated that the greatest management effect is achieved under the condition of their comprehensive application, which ensures increased adaptability and reduced vulnerability of the system. Practical recommendations have been formulated for improving the management system, which

include the implementation of risk-oriented planning, the development of analytical support, the modernization of critical infrastructure and the strengthening of intersectoral interaction.

The conclusions obtained indicate the feasibility of the transition from a reactive management model to a preventive one, focused on ensuring the sustainability and long-term development of territorial communities. The scientific novelty of the study lies in the justification of an integrated approach to security-oriented development as a systemic characteristic of management. The practical value lies in the possibility of applying the proposed approaches by local governments in developing recovery and development strategies. Prospects for further research are related to the development of methods for assessing the level of security-oriented development and their adaptation to different types of territorial communities.

Keywords: resilience, local governance, system stability, recovery processes, institutional interaction, crisis management.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку територіальних громад України визначається одночасним впливом безпекових загроз та потребою у швидкому післявоєнному відновленні. У таких умовах традиційні підходи до управління втрачають ефективність, оскільки не враховують комплексного характеру ризиків – від руйнування критичної інфраструктури до соціально-економічної дестабілізації. Як свідчать дослідження, відновлення громад повинно базуватися на інтеграції безпекових і економічних компонентів, що формують нову управлінську парадигму розвитку [1, с. 160–162; 2, с. 52–54]. Саме тому виникає необхідність переосмислення механізмів управління з урахуванням принципів безпекоорієнтованості.

Проблема посилюється тим, що фінансова та організаційна спроможність громад суттєво варіюється, що ускладнює реалізацію уніфікованих стратегій відновлення. Бюджетні обмеження, зміни у структурі доходів та підвищене навантаження на місцеві фінанси в умовах війни формують додаткові виклики для забезпечення стійкості розвитку [3, с. 85–86]. Водночас, ефективне використання фінансових ресурсів та впровадження адаптивних управлінських інструментів розглядаються як ключові чинники підвищення резильєнтності громад. Це вимагає системного підходу до управління ресурсами в контексті безпеки.

Окремого значення набуває забезпечення функціонування критичної інфраструктури як базового елементу життєздатності територіальних громад. Порушення її роботи безпосередньо впливає на економічну активність, соціальну стабільність та рівень безпеки населення. Дослідження показують, що відновлення інфраструктури має здійснюватися не лише як фізична реконструкція, але і як модернізація з урахуванням сучасних ризиків і загроз [1, с. 161–163]. Це обумовлює необхідність впровадження інноваційних підходів до управління інфраструктурними системами.

Водночас, сучасні виклики вимагають посилення взаємодії між державними, місцевими та громадськими інституціями, що забезпечує формування поліцентричної моделі управління розвитком. Саме синергія різних секторів сприяє підвищенню соціально-економічної активності та адаптаційного потенціалу громад. У цьому контексті проблема підвищення ефективності безпекоорієнтованого розвитку територіальних громад полягає у формуванні цілісної управлінської системи, здатної одночасно забезпечувати безпеку, стійкість та економічне зростання в умовах післявоєнного відновлення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика безпекоорієнтованого розвитку територіальних громад у післявоєнний період активно досліджується у вітчизняній та міжнародній науковій літературі, однак залишається фрагментованою за окремими аспектами. Зокрема, М. Кизим, І. Губарева та Н. Трушкіна акцентують увагу на механізмах відновлення критичної інфраструктури, підкреслюючи необхідність поєднання інвестиційних та управлінських інструментів [1].

Водночас, К. Процак, Ю. Гойдаш і Б. Гунька розглядають стратегічні орієнтири реконструкції громад через призму довгострокового планування та інтеграції у європейський простір [2].

Фінансово-економічний вимір забезпечення стійкості територіальних громад представлений у працях Г. Возняк та К. Патицької, які доводять визначальну роль бюджетних детермінант у формуванні адаптивності громад [3].

Подібну позицію займає В. Ясенецький, який обґрунтовує доцільність впровадження інноваційних фінансових інструментів для підвищення спроможності громад у період відновлення [4]. Водночас, Л. Прогонюк аналізує економічні механізми стійкості на регіональному рівні, демонструючи вплив воєнних загроз на трансформацію локальних економік [5]. У цілому, зазначені дослідження переконливо аргументують важливість фінансового забезпечення, однак не формують цілісної моделі інтеграції економічних та безпекових компонентів управління.

Окремий напрям досліджень стосується інформаційно-аналітичного та інституційного забезпечення розвитку громад. Так, О. Рудаченко зі співавторами обґрунтовують значення інформаційно-аналітичних систем як основи прийняття управлінських рішень у новій парадигмі регіонального розвитку [6]. Своєю чергою, О. Сова доводить, що активізація комерційного та громадського секторів сприяє підвищенню соціально-економічної активності громад [7]. У дослідженні О. Дяконенко та Т. Нечитайло акцентовано роль громадських організацій у формуванні резильєнтного потенціалу територій [8]. Вказані підходи є обґрунтованими, проте вони розглядають окремі елементи системи без належної інтеграції в єдину управлінську модель. У контексті формування безпекоорієнтованого управління важливими є роботи І. Семененка та співавторів, які розкривають організаційно-економічні засади сталого розвитку громад у післявоєнний період [9].

Також Т. Тимошенко пропонує концепцію трансформації розвитку громад від вразливості до резильєнтності, що особливо актуально для регіонів з високим рівнем ризиків [10].

Серед міжнародних досліджень слід виокремити роботу Дж. Дуана (J. Duan) зі співавторами, які аналізують глобальні мережеві процеси та їх вплив на економічну стійкість систем [11]. Хоча дослідження не є безпосередньо присвяченим територіальним громадам, його висновки щодо взаємозалежності економічних систем є релевантними для розуміння зовнішніх факторів розвитку. Водночас, М. Гладченко (M. Hladchenko) досліджує вплив війни на мобільність людського капіталу, що опосередковано впливає на розвиток громад [12]. О. Койдель (O. Keudel) та О. Гусс (O. Huss) обґрунтовують значення поліцентричних моделей управління у реагуванні на кризові явища та внутрішнє переміщення населення [13]. Зазначені роботи розширюють контекст дослідження, однак не фокусуються на комплексному управлінні розвитком громад у післявоєнних умовах.

Таким чином, аналіз наукових публікацій дозволяє зробити висновок про наявність значного теоретичного доробку у сфері післявоєнного відновлення, фінансової стійкості та резильєнтності територіальних громад. Водночас, залишаються невирішеними питання інтеграції безпекового компонента у систему управління розвитком громад, узгодження економічних і безпекових пріоритетів, а також формування цілісної моделі безпекоорієнтованого менеджменту.

Метою статті є обґрунтування підходів до підвищення ефективності безпекоорієнтованого розвитку територіальних громад у умовах післявоєнного відновлення. Завдання дослідження:

1) Дослідити сутність та ключові характеристики безпекоорієнтованого розвитку територіальних громад у сучасних умовах трансформації управлінських підходів.

2) Проаналізувати механізми забезпечення стійкості розвитку громад у післявоєнний період.

3) Сформулювати рекомендації щодо вдосконалення системи управління територіальними громадами з метою підвищення їх адаптивності, резильєнтності та ефективності функціонування в умовах підвищених ризиків.

Виклад основного матеріалу. Результати опрацювання наукових джерел дають підстави розглядати безпекоорієнтований розвиток територіальної громади як такий тип управління, за якого рішення щодо відновлення, ресурсного забезпечення та інституційної взаємодії приймаються з урахуванням загроз, вразливостей і потреб довгострокової стійкості. У працях, присвячених післявоєнній реконструкції та відновленню критичної інфраструктури, акцент зроблено на тому, що життєздатність громади визначається не лише темпами відбудови, а й здатністю підтримувати безперервність базових функцій у кризових умовах [1, с. 160–161; 2, с. 53–55]. Дослідження бюджетної стійкості та фінансової спроможності громад підтверджують, що безпековий компонент

безпосередньо впливає на управлінську результативність, оскільки змінює структуру пріоритетів, порядок розподілу ресурсів і критерії ефективності рішень [3, с. 83–85; 4, с. 351].

Систематизація змісту наукових підходів засвідчила, що безпекоорієнтований розвиток має багатокомпонентний характер. Його зміст не зводиться до оборонної або захисної функції. Навпаки, йдеться про інтеграцію економічної, інфраструктурної, соціальної, інституційної та інформаційної складових у межах єдиної логіки управління. Такий підхід простежується у дослідженнях інформаційно-аналітичного забезпечення, ролі громадських організацій та поліцентричного реагування на кризу, де стійкість трактується як результат узгодженої дії кількох підсистем. У цьому контексті безпекоорієнтований розвиток доцільно тлумачити як характеристику не окремого напрямку політики, а всієї системи менеджменту громади.

Перед узагальненням характеристик безпекоорієнтованого розвитку доцільно систематизувати ключові елементи, які формують зміст цієї управлінської категорії. Це дозволяє чітко окреслити структурні компоненти досліджуваного явища та визначити їх взаємозв'язок у межах системи управління громадою. Результати такого узагальнення наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Ключові характеристики безпекоорієнтованого розвитку територіальних громад

Характеристика	Зміст характеристики
Адаптивність	Здатність системи управління змінювати пріоритети та механізми дії відповідно до поточних загроз
Функціональна безперервність	Підтримання базових послуг, критичної інфраструктури та управлінських процедур
Ресурсна стійкість	Спроможність громади мобілізувати, перерозподіляти та зберігати фінансові й організаційні ресурси
Інституційна взаємодія	Узгодженість дій органів влади, бізнесу та громадського сектору
Превентивність	Орієнтація на попередження ризиків, а не лише на реагування після настання втрат
Резильєнтність	Здатність громади відновлюватися після потрясінь без втрати керованості

Джерело: сформовано автором на основі даних [1, с. 160–161; 2, с. 53–55; 3, с. 83–85; 4, с. 351; 11; 12; 14, с. 128–130].

Узагальнення наведених характеристик дозволило встановити, що предметом управління в умовах післявоєнного відновлення виступає не окремий сектор громади, а цілісна система її життєзабезпечення. Саме тому безпекоорієнтований розвиток слід визначати як управлінський процес, спрямований на забезпечення стійкого функціонування та відновлення громади шляхом поєднання захисних, економічних і координаційних механізмів.

У післявоєнному відновленні територіальних громад домінують п'ять груп механізмів: стратегічні, фінансово-економічні, інфраструктурні, інформаційно-аналітичні та партнерські. Стратегічні механізми описані у працях, де відбудова розглядається як процес довгострокового проектування майбутньої моделі розвитку, а не лише ліквідація втрат [2, с. 54–56; 10, с. 27–29]. Фінансово-економічні механізми пов'язані з бюджетною адаптацією, інноваційними інструментами фінансування, переорієнтацією витрат та зміцненням локальної доходної бази [4, с. 353–355]. Інфраструктурні механізми охоплюють модернізацію критичних об'єктів, резервування функцій та забезпечення життєво важливих послуг у нестабільному середовищі [1, с. 161–162; 14, с. 129–130].

Окрему роль відіграють інформаційно-аналітичні механізми. Ефективність управлінських рішень зростає за наявності систем збору, обробки та інтерпретації локальних даних про ризики, ресурси та соціально-економічні зміни. Поряд із цим, участь громадського сектору, локального бізнесу та мереж співпраці посилює соціальну активність і підвищує спроможність громад до самовідновлення. У міжнародних роботах, присвячених поліцентричному кризовому реагуванню, зафіксовано, що багаторівнева координація дозволяє швидше адаптуватися до переміщення населення та змін у структурі потреб [13, р. 446–448]. Додатково зовнішній вимір стійкості підтверджується дослідженнями глобальних мережевих залежностей та мобільності людського капіталу, які вказують на вплив зовнішніх потоків і втрат на локальне відновлення [11; 12].

З метою більш глибокого розуміння практичного забезпечення стійкості розвитку територіальних громад проведено систематизацію основних механізмів, що застосовуються у післявоєнний період. Це дає можливість визначити їх функціональне призначення та управлінський ефект у контексті забезпечення безперервності розвитку. Сформовані результати аналізу представлено в табл. 2.

Таблиця 2

Механізми забезпечення стійкості розвитку територіальних громад у післявоєнний період

Група механізмів	Зміст механізму	Основний результат застосування
Стратегічні	Планування відбудови, визначення пріоритетів, сценарне бачення розвитку	Узгодженість рішень та довгострокова керованість
Фінансово-економічні	Бюджетна адаптація, залучення інноваційних інструментів, посилення доходної бази	Підвищення фінансової спроможності громади
Інфраструктурні	Відновлення, модернізація, резервування критичних систем	Забезпечення безперервності базових послуг
Інформаційно-аналітичні	Моніторинг ризиків, аналітика, дані для прийняття рішень	Скорочення управлінської невизначеності

Група механізмів	Зміст механізму	Основний результат застосування
Партнерські	Взаємодія влади, бізнесу, громадських організацій та населення	Посилення координації та соціальної мобілізації

Джерело: сформовано автором на основі даних [1, с. 161–162; 2, с. 54–56; 4, с. 353–355; 10, с. 27–29; 11; 12; 13, р. 446–448; 14, с. 129–130].

Удосконалення системи управління територіальними громадами доцільно здійснювати за трьома взаємопов'язаними векторами: управлінсько-організаційним, ресурсно-інфраструктурним та координаційно-партнерським.

Управлінсько-організаційний вектор передбачає включення ризик-орієнтованого підходу до стратегічних документів громади, запровадження регулярної оцінки вразливостей і використання аналітичних даних при коригуванні рішень. Ресурсно-інфраструктурний вектор пов'язаний із забезпеченням фінансової стійкості, модернізацією критичної інфраструктури та підтриманням резервної функціональності ключових сервісів. Координаційно-партнерський вектор ґрунтується на розвитку горизонтальної взаємодії, локальних мереж підтримки та багаторівневого кризового реагування.

Дослідження зазначених векторів дало змогу сформувати практичні рекомендації, орієнтовані на підвищення ефективності безпекоорієнтованого розвитку громади. Їх зміст структуровано в табл. 3.

Таблиця 3

Рекомендації щодо підвищення ефективності безпекоорієнтованого розвитку територіальних громад

Напрямок удосконалення	Практична рекомендація	Очікуваний управлінський ефект
Стратегічне управління	Інтегрувати безпекові ризики до стратегій і програм відновлення громади	Підвищення обґрунтованості рішень та зниження вразливості
Фінансове забезпечення	Використовувати адаптивне бюджетування та інноваційні інструменти фінансування	Посилення ресурсної стійкості
Критична інфраструктура	Поєднувати відбудову з модернізацією та резервуванням критичних функцій	Безперервність базових послуг та підвищення надійності систем
Аналітичне забезпечення	Створити локальні системи моніторингу ризиків, потреб і ресурсів	Скорочення часу реагування та підвищення якості управління
Інституційна взаємодія	Розширити участь бізнесу, громадських організацій і жителів у відновлювальних процесах	Посилення координації та соціальної згуртованості
Поліцентричне реагування	Розвивати мережеву взаємодію між місцевим, регіональним і національним рівнями	Підвищення адаптивності в умовах складних криз

Джерело: власна розробка автора.

Отримані результати засвідчують, що підвищення ефективності безпекоорієнтованого розвитку територіальної громади забезпечується не окремим управлінським рішенням, а цілісною перебудовою логіки місцевого менеджменту. Її зміст полягає у переході від реактивної моделі до моделі превентивного, аналітично забезпеченого та координаційно збалансованого управління, зорієнтованого на стійке відновлення громади.

Висновки. Сучасні умови післявоєнного відновлення формують принципово нові вимоги до управління територіальними громадами, де пріоритет набуває не лише економічне зростання, а й забезпечення стійкості функціонування в умовах підвищених ризиків. Поєднання безпекових та управлінських аспектів розвитку визначає необхідність переходу до нової моделі менеджменту, орієнтованої на адаптивність, превентивність та системну координацію.

Досліджено, що безпекоорієнтований розвиток територіальних громад слід трактувати як інтегровану характеристику управління, яка поєднує економічну, інфраструктурну, соціальну та інституційну складові в єдину систему забезпечення стійкості. Встановлено, що його ключовими ознаками є здатність до швидкого відновлення функцій, ефективне управління ресурсами та узгодженість дій суб'єктів розвитку. Проаналізовано механізми забезпечення стійкості розвитку громад у післявоєнний період та доведено, що їх ефективність залежить від рівня інтеграції стратегічних, фінансово-економічних, інфраструктурних, інформаційно-аналітичних і партнерських інструментів. Виявлено, що ізольоване застосування окремих механізмів не забезпечує належного управлінського ефекту, тоді як їх комплексне використання формує основу для підвищення резильєнтності. Сформовані рекомендації щодо вдосконалення системи управління територіальними громадами базуються на впровадженні ризик-орієнтованого планування, посиленні фінансової спроможності, модернізації критичної інфраструктури та розвитку поліцентричних моделей взаємодії.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх використання органами місцевого самоврядування при розробці стратегій відновлення та розвитку територіальних громад, а також при формуванні управлінських рішень у сфері бюджетної політики, інфраструктурного планування та міжсекторної взаємодії. Запропоновані підходи можуть бути застосовані для підвищення ефективності функціонування громад у кризових та посткризових умовах, а також для удосконалення системи регіонального управління загалом.

Наукова новизна дослідження полягає в обґрунтуванні безпеко-орієнтованого розвитку як системної управлінської категорії та визначенні інтегрованого підходу до поєднання економічних і безпекових компонентів у процесі відновлення територіальних громад.

Практична цінність результатів полягає у розробленні структурованих рекомендацій, спрямованих на підвищення адаптивності та ефективності управління громадами.

Подальші дослідження доцільно спрямувати на розроблення методичних підходів до кількісної оцінки рівня безпекоорієнтованого розвитку територіальних громад, а також на апробацію запропонованих управлінських рішень у конкретних регіональних умовах з урахуванням галузевих та просторових особливостей.

Література:

1. Кизим М., Губарева І., Трушкіна Н. Механізми повоєнного відновлення та розвитку критичної інфраструктури територіальних громад у східних регіонах України. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2026. № 1. С. 158–165. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2026-1-29>.
2. Процак К., Гойдаш Ю., Гунька Б. Післявоєнна реконструкція територіальних громад в Україні: стратегічні орієнтири. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2025. Т. 9. № 1. С. 50–59. DOI: <https://doi.org/10.23939/semi2025.01.050>.
3. Возняк Г., Патицька К. Бюджетні детермінанти забезпечення стійкості територіальних громад: військова адаптація та орієнтири післявоєнного відновлення. *Фінанси України*. 2023. № 8. С. 81–96. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2023.08.081>.
4. Ясенецький В. Фінансова спроможність територіальних громад: інтеграція інноваційних інструментів та адаптивного управління в період відновлення. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій*. 2025. Т. 4. № 18. С. 349–363. DOI: <https://doi.org/10.32750/2025-0429>.
5. Прогонюк Л. Економічні механізми підвищення стійкості територіальних громад в умовах воєнних загроз: аналітичний вимір Миколаївської області. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2026. № 23. DOI: <https://doi.org/10.54929/2026-23-05-01>.
6. Рудаченко О., Кондратенко Н., Троян В., Величко В., В'яткін Р. Інформаційно-аналітичне забезпечення потенціалу територіальних громад у контексті нової парадигми соціально-економічного розвитку регіонів України. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2025. № 4(63). С. 356–367. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptr.4.63.2025.4824>.
7. Сова О. Вплив комерційного та громадського секторів на соціально-економічну активність громад України. *Демографія та соціальна економіка*. 2025. Т. 59. № 1. С. 3–19. DOI: <https://doi.org/10.15407/dse2025.01.003>.
8. Дяконенко О., Нечитайло Т. Роль резилієнтного потенціалу громадських організацій у відновленні територіальних громад України. *Демографія та соціальна економіка*. 2024. Т. 57. № 3. С. 122–140. DOI: <https://doi.org/10.15407/dse2024.03.122>.
9. Семененко І., Галгаш Р., Білоус Я., Галгаш М. Організаційно-економічне забезпечення сталого розвитку громад в Україні: досвід повоєнного відновлення та формування безпекоорієнтованого управління. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2025. № 11 (297). С. 77–95. DOI: <https://doi.org/10.33216/1998-7927-2025-297-11-77-95>.
10. Тимошенко Т. Трансформація парадигми повоєнного економічного розвитку прибережних туристичних дестинацій та громад Півдня України: від вразливості до резильєнтності. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*. 2026. Т. 5. № 1. С. 23–33. DOI: <https://doi.org/10.46299/j.isjmef.20260501.03>.
11. Duan J., Nie C., Wang Y., Yan D., Xiong W. Research on Global Grain Trade Network Pattern and Its Driving Factors. *Sustainability*. 2022. Vol. 14(1). Art. 245. DOI: <https://doi.org/10.3390/su14010245>.

12. Hladchenko M. Implications of Russia's full-scale invasion of Ukraine for the international mobility of Ukrainian scholars. *arXiv*. 2026. Art. 2602.06510. DOI: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2602.06510>.
13. Keudel O., Huss O. Polycentric crisis response and societal resilience: how local communities address internal displacement in Ukraine due to the Russian full-scale invasion. *Post-Soviet Affairs*. 2024. Vol. 41. Iss. 5. P. 436–458. DOI: <https://doi.org/10.1080/1060586X.2025.2480529>.
14. Балан А. Критична інфраструктура в контексті виживання територіальної громади. *Economic journal Odessa polytechnic university*. 2024. № 4(30). С. 127–133. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15066608>.

References:

1. Kyzym M., Gubareva I., Trushkina N. Mechanisms of post-war restoration and development of critical infrastructure of territorial communities in the eastern regions of Ukraine. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. 2026. No. 1. P. 158–165. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2026-1-29>.
2. Protsak K., Goydash Yu., Gunka B. Post-war reconstruction of territorial communities in Ukraine: strategic guidelines. *Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic"*. 2025. Vol. 9. No. 1. P. 50–59. DOI: <https://doi.org/10.23939/semi2025.01.050>.
3. Voznyak G., Patytska K. Budgetary determinants of ensuring the stability of territorial communities: military adaptation and guidelines for post-war recovery. *Finance of Ukraine*. 2023. No. 8. P. 81–96. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2023.08.081>.
4. Yasenetsky V. Financial capacity of territorial communities: integration of innovative tools and adaptive management during the recovery period. *European Scientific Journal of Economic and Financial Innovations*. 2025. Vol. 4. No. 18. P. 349–363. DOI: <https://doi.org/10.32750/2025-0429>.
5. Prohonyuk L. Economic mechanisms for increasing the stability of territorial communities in conditions of military threats: analytical measurement of the Mykolaiv region. *Problems of modern transformations. Series: economics and management*. 2026. No. 23. DOI: <https://doi.org/10.54929/2026-23-05-01>.
6. Rudachenko O., Kondratenko N., Troyan V., Velichko V., Vyatkin R. Information and analytical support of the potential of territorial communities in the context of a new paradigm of socio-economic development of regions of Ukraine. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2025. No. 4(63). P. 356–367. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.4.63.2025.4824>.
7. Sova O. The influence of commercial and public sectors on the socio-economic activity of communities of Ukraine. *Demography and social economy*. 2025. Vol. 59. No. 1. P. 3–19. DOI: <https://doi.org/10.15407/dse2025.01.003>.
8. Dyakonenko O., Nechytaylo T. The role of the resilient potential of public organizations in the restoration of territorial communities of Ukraine. *Demography and social economy*. 2024. Vol. 57. No. 3. P. 122–140. DOI: <https://doi.org/10.15407/dse2024.03.122>.
9. Semenenko I., Galgash R., Bilous Ya., Galgash M. Organizational and economic support for sustainable development of communities in Ukraine: experience of post-war restoration and formation of security-oriented management. *Bulletin of the Volodymyr Dahl East Ukrainian National University*. 2025. No. 11 (297). P. 77–95. DOI: <https://doi.org/10.33216/1998-7927-2025-297-11-77-95>.
10. Tymoshenko T. Transformation of the paradigm of post-war economic development of coastal tourist destinations and communities of Southern Ukraine: from vulnerability to resilience. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*. 2026. Vol. 5. No. 1. P. 23–33. DOI: <https://doi.org/10.46299/j.isjmef.20260501.03>.

11. Duan J., Nie C., Wang Y., Yan D., Xiong W. Research on Global Grain Trade Network Pattern and Its Driving Factors. Sustainability. 2022. Vol. 14(1). Art. 245. DOI: <https://doi.org/10.3390/su14010245>.
12. Hladchenko M. Implications of Russia's full-scale invasion of Ukraine for the international mobility of Ukrainian scholars. arXiv. 2026. Art. 2602.06510. DOI: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2602.06510>.
13. Keudel O., Huss O. Polycentric crisis response and societal resilience: how local communities address internal displacement in Ukraine due to the Russian full-scale invasion. Post-Soviet Affairs. 2024. Vol. 41. Iss. 5. P. 436–458. DOI: <https://doi.org/10.1080/1060586X.2025.2480529>.
14. Balan A. Critical infrastructure in the context of the survival of a territorial community. Economic journal Odessa polytechnic university. 2024. No. 4(30). P. 127–133. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15066608>.

Дата першого надходження статті до видання: 25.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 08.04.2026

